

An Investigation of the Predictive Effect of Attachment Styles and Academic Success on Compassion in University Students

İsa Yücel İŞGÖR *

Received date:21.03.2017

Accepted date:03.04.2017

Abstract

This research aims to examine the predictive power of attachment styles (safe, fearful, obsessive, indifferent) and academic achievement averages on the compassion of university students. The study also examines whether university students show difference in terms of safe attachment style and compassion scores with their birth order and perceived parental attitudes. Erzincan University students who are studying in the spring semester of 2015-2016 academic year constitute the study's universe. The study sample consisted of 264 students, 145 of whom were female (54.9%) and 119 of whom were male (45.1%), selected by cluster sampling method. The age of the students constituting the sample group varies from 18 to 31 ($\bar{X}=21,63$ $Ss= 1.93$). Relationship Scale Questionnaire, Compassion Questionnaire and personal information form were used as data collection tools in the research. According to the findings obtained from the research; Safe and fearful attachment styles and academic achievement averages were found to be a significant predictor of compassion together ($R^2=.38$). In addition, in terms of the birth order, it was detected that the students of middle child had a higher level of safe attachment style scores than those of the students of single child. It was found that compassion scores of the first child, the middle child and the last child was significantly higher than that of single-child students. As the last finding of the research, in terms of perceived parental attitudes, safe attachment style and compassion points of students having the overpowering-authoritarian perceived parental attitude were found to be significantly lower than university students with other parental attitudes.

Key Words: Compassion, attachment style, birth order

* Erzincan Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Erzincan/TÜRKİYE. E-mail: iyisgor@erzincan.edu.tr

Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ve Akademik Başarının Merhamet Üzerindeki Yordayıcı Etkisi

Doi numarası: 10.17556/erziefd.299182

İsa Yücel İŞGÖR*

Geliş tarihi: 21.03.2017

Kabul tarihi: 03.04.2017

Öz

Bu araştırma üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı ortalamasının merhamet üzerindeki yordama gücünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ve merhamet puanlarının doğum sırası ve algılanan ana-baba tutumu açısından bir farklılaşma gösterip göstermediğini incelemektedir. Araştırmanın çalışma evrenini 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde öğrenime devam eden Erzincan Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma örnekleme ise bu evrenden küme örnekleme yöntemi ile seçilen, 145'i kız (% 54,9), 119'u erkek (% 45,1), toplam 264 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaşları 18-31 arasında değişmektedir ($\bar{X}=21,63$ Ss= 1.93). Araştırmada veri toplama araçları olarak İlişki Ölçeği Anketi, Merhamet Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; güvenli ve korkulu, bağlanma stilleri ile akademik başarı ortalaması değişkenlerinin, birlikte, merhametin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($R^2=.38$). Ayrıca doğum sırası açısından ortanca çocuk olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili puanlarının doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Doğum sırası ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olan öğrencilerin merhamet puanlarının ise doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın son bulgusunda ise algılanan ana-baba tutumları açısından algılanan ana-baba tutumu aşırı baskıcı-otoriter olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ve merhamet puanlarının diğer ana-baba tutumlarına sahip üniversite öğrencilerinden anlamlı derecede daha düşük olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Bağlanma, doğum sırası, merhamet

* Erzincan Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Erzincan/TÜRKİYE. E-mail: iyisgor@erzincan.edu.tr

1. Giriş

Merhamet ihtiyaç içindeki bireyin iç dünyasını anlamaya ve ona destek olmaya motive eden bir özelliktir. Birçok din ve öğreti içerisinde kendisine geniş yer bulan bir kavramdır. Psikoloji alanında ise bu kavramın derinlemesine ele alınması son birkaç yıl içerisinde mümkün olmuştur. Kavramın literatür içerisindeki tanımlarına bakıldığında merhamet sadece diğerleriyle kurulan yardım davranışlarının temelini oluşturan bir özellik değildir (Cosley ve diğ. ,2010). Aynı zamanda zihni ve bedeni iyileştirme etkisine sahip bir süreç olarak da tanımlanabilir (Gilbert, 2009; Gilbert ve Irons, 2005). Acının evrensel olması bir bakıma bireyi diğerlerine bağlamakta ve bu sayede merhamet, ilgi ve karşılıklı yardımlaşma doğmaktadır (Williams, 2008). Gilbert (2005) merhameti, başkasının acısını giderme isteği, acının kaynağını anlamayla ilgili bilişsel süreç ve merhametli eylemlerde bulunmakla ilgili davranışsal bir süreç olarak tanımlamaktadır. Benzer bir şekilde Deniz ve diğ. (2008)'ne göre öz-anlayışın kapsamını merhamet kavramı oluşturmaktadır. Çünkü anlayış, diğerlerinin acılarına kayıtsız kalmamayı, onların acılarını fark etmeyi içermektedir. Ayrıca merhamet, bu acılardan kaçmak ve ilişkisiz olmak anlamına gelmez, merhamet kendine ve diğer insanlara şefkatli olmayı, bireyin kendi ve öteki insanların acılarını hafifletme isteğini içerir. Merhametin son bir içeriği ise başarısızlığa uğramış ve yanlışlar yapmış olan bireyleri yargılamayıp onları anlamaktır. Merhamet Sprecher ve Fehr (2005) ise merhameti duyarlı sevgi olarak ifade etmektedir. Duyarlı sevgi, diğer insanları zor zamanlarında desteklemeye dönük, davranışsal, bilişsel ve duygusal bir tutum şeklinde ele alınmaktadır. Pommier (2011) Neff (2003)'in öz-anlayış modelinden hareketle merhameti; sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma ve bilinçli farkındalık şeklinde üç bileşen olarak ele almaktadır. Bu bileşenlerden Gilbert (2005)'in biyopsikososyal bakış açısından içtenlik olarak kavramsallaştırılan sevecenlik, bireyin hem kendine hemde başkalarına karşı anlayış ve ilgi göstermesi anlamına gelmektedir. Bir diğer bileşen olan paylaşımların bilincinde olma, bireylerin mükemmel olmadığı ve herkesin yanlışlar yapabileceğinin farkında olması şeklinde tanımlanmaktadır. Birey acı çekmenin tüm insanlığın ortak bir deneyimi olduğunun bilincine kendine ve başkalarına merhamet göstererek varır. Böyle bir durumda birey ızdırap duyan diğer bireyleri kendisinden bağımsız görmez, ortak yaşamın bir parçası şeklinde algılar (Neff, 2003). Son bileşen olan bilinçli farkındalık da bireyin olumsuz duygularına daha dengeli bir yaklaşım sergilemesi şeklinde ifade edilmektedir. Bu sayede birey ızdırap duyduğunda veya ızdırap duyan bir kişi ile karşılaştığında o ızdırabın bireyi yoğun bir şekilde etkilemesine izin vermez (Neff, 2003). Merhamet, bir bakıma başkalarını savunmasız, sıkıntılı veya ihtiyaç sahibi olarak algılanmasından dolayı ortaya çıkar ve diğerlerine destek vermeyi motive eder (Batson ve Shaw, 1991; Goetz ve diğ. , 2010). Merhamet, başkalarıyla yakın bağlar kurmayı kolaylaştıran bir duygu olarak görülebilir (Shiota ve diğ. , 2006). Başkaları için merhametin sürdürülmesi, artan psikolojik iyi oluşun bir yansımasıdır (Sheldon ve Cooper, 2008).

Bireyin merhamet davranışı gibi olumlu bir özelliğe sahip olup olmayışının bir bakıma yetiştirilme tarzı ve de ebeveynleriyle kurduğu ilişki biçiminden etkilenebileceği söylenebilir. Bu açıdan bireyin kendisine bakan kişilerle kurduğu bağlanma tepkilerinin önemli olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan bireyin bakıcıları tarafından gerek fizyolojik gerekse de psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması bir yanı sıra bakıcının merhamet tepkilerinden etkilenebilir. Bakım davranışlarında hedef bakılan kişinin acılarını gidermeye yardım etmektir. Bu hedefin bir anlamda merhamet etme ile örtüştüğü söylenebilir. Merhamet bu anlamda bireyin bağlanma davranışını etkileyen bir kavram olarak da ele alınabilir. Bowlby (2008) bağlanma davranışını hayatın güçlüklerinin üstesinden gelebilmek için müsait olan diğer insanlara yaklaşmak ve bu birey ile ilişkiyi devam ettirmek için kişinin sergilediği davranış şeklinde ele almaktadır. Bağlanma teorisi, bebekte anne-babayla kurulan ilk ilişkilerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde diğer insanlarla kurulacak ilişkileri etkileme şekline vurgu yapmıştır. Bu kurama göre, hayatın erken dönemlerinde kurulan ilk ilişkilerin şekli ilerleyen yıllarda diğer insanlar ile kurulacak olan ilişkinin seyrini belirlemekte ve yetişkinlik yıllarındaki ilişkilere yön vermektedir. (Collins ve Read, 1990; Rees, 2011).

Bowlby (1980) bağlanmayı, bireylerin önem verdiği ve kendilerine anlamlı gelen kişilere karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağlar şeklinde tanımlamaktadır. Bowlby (1958) ve Ainsworth (1989) yaptıkları çalışmalarda üç temel bağlanma stili (güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçma) ortaya koymuşlardır. Bu bağlanma stillerinden farklı olarak Bartholomew ve Horowitz (1991) Bowlby'nin bağlanma teorisinden hareketle bağlanmayı güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu şeklinde dörtlü bir yapı olarak ele almışlardır. Bu bağlanma stillerinden güvenli bağlanma; kişinin hem kendisine hem de diğer insanlara karşı olumlu algılar geliştirmesidir. Saplantılı bağlanmada ise bireyde kendisiyle ilgili değersizlik duyguları hakimken, diğer insanlara karşı pozitif bir algı söz konusudur. Kayıtsız bağlanma stiline; kişinin kendisiyle ilgili değerlendirmeleri pozitif yönde iken diğer insanlara karşı algıları olumsuzdur. Son olarak korkulu bağlanma stiline birey hem kendisine yönelik hem de diğer bireylere yönelik olumsuz bir değerlendirme içerisindedir. (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanma stiline sahip bir birey diğer insanların güvenilir, destekleyici ve iyi niyetli olduğuna inanır. Bu kişilerde olumlu bir benlik imgesi vardır ve kendilerini sevmeye değer bir varlık olarak görürler. Ayrıca bu kişiler hem çevrelerindeki diğer insanlarla yakınlaşabilir hem de kendi özgünlüğünü koruyabilirler. Korkulu bağlanma örüntüsü geliştiren bireylerde kaygı yüksektir, düşük bir özsaygı söz konusudur ve aynı zamanda bu kişiler diğer insanların güvenilmez, reddedici bir tutum içerisinde olduğuna inanırlar. Saplantılı bağlanmada ise; birey ilişkilerinde sürekli bir şekilde kendini doğrulama ve kanıtlama tutumu içerisine girmektedir. Bu kişilerin ilişkilerinde ayrıca gerçekçi olmayan beklentileri olabilmektedir, kendilerini değersiz hissederler ve sevmeye değer görmezler. Son olarak kayıtsız bağlanma örüntüsüne sahip bir kişinin; bağımsız hareket etmeye aşırı bir değer verdiği ve diğer insanlara karşı algısının olumsuz olduğu söylenebilir. Ayrıca bu kişiler yüksek bir özsaygıya sahiptirler. Diğer insanlara muhtaç olmayı sevmezler ve yakın ilişkiler kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Akt. (Arslan, 2008).

Yapılan literatür taramalarında merhamet bağlanma stili ve akademik başarıya ilişkin farklı araştırma sonuçlarına rastlanmaktadır. Ancak bağlanma stili ve akademik başarının merhamet üzerindeki doğrudan etkisine yönelik araştırmaya rastlanmamıştır. Merhamet ve bağlanma stili arasındaki doğrudan etkileşime dayalı çalışmalara bakıldığında; Hazan ve Shaver (1987)Güvenli bağlanma bir bakıma bireyi kendine ve de diğerlerine merhamet etmesi konusunda istekli hale getiren bir stil olduğunu ortaya koymaktadır. Yakın tarihli bir çalışmada ise Feeney ve Hohaus (2001),kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerin bir başkasına merhamet etme konusunda daha az istekli olma yönünde bir sonuç bulmuşlardır. Collins ve Feeney (2000) başkalarına yardım etme yeteneğinin bir güven kaynağı oluşturduğu gibi bağlanma şekli güvenli olan bireylerin de başkalarına yardım etme yeteneğine sahip olduğunu ifade etmektedirler.

Güvenli bağlanmanın olumlu psikolojik özellikler ile pozitif, olumsuz psikolojik belirtiler ile negatif yönde ilişkisine yönelik bulgulara rastlanmaktadır. Güngör (2000) tarafından yapılan çalışmada, güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip ergenlere nazaran, benlik değerlendirmeleri, psikolojik belirtiler, problem davranışlar ve akademik başarı bakımından daha avantajlı bir konumda olduklarını tespit etmiştir. DiTommaso ve diğ. (2003) ve Deniz ve diğ. (2005), güvenli bağlanma puanları yüksek olan kişilerin sosyal beceri puanlarının da anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Bir başka çalışmada Gezer (2001) ergenlerin bağlanma stilleri ve aile yapıları arasındaki ilişkiyi incelemiş, düşük uyuma sahip ailelerde yetişen ergenlerin, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma örüntüsü gösterdiğini, yüksek uyuma sahip aile içerisinde yetişen ergenlerde ise güvenli bağlanma örüntüsü geliştiğini bulmuştur. Güvenli bağlanmanın uyum davranışı ile pozitif ilişki gösterdiği (Collins ve Read, 1990; Rice ve Mirzadeh, 2000) ; olumlu duygular ile ilişkili olduğu güvensiz bağlanmanın ise olumsuz duygular ile ilişkili olduğu (Hazan ve Shaver, 1987; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer ve Orbach, 1995) yönünde bulgulara rastlanmaktadır. Wei ve diğ. (2005) güvensiz bağlanan üniversite öğrencilerinde depresyon, yalnızlık ve utanç duyguları gözlenmiştir. Hamarta ve diğ. (2009) ergenlikte güvenli bağlanmanın duygusal zeka

yeteneklerini (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkabilme ve genel ruh durumu) anlamlı düzeyde yordadığını bulmuşlardır. Yapılan literatür taramasında bağlanma ve doğum sırası ile ilgili (Kiracofe ve Kiracofe, 1990; Shulman ve Mosak, 1977; Stewart, 2004; Sullivan ve Schwebel, 1996), bağlanma ve anne baba tutumu arasında ki ilişkiye ait araştırma sonuçları (Akbağ ve İmamoğlu, 2010; Erözkan, 2011) yer almaktadır.

Yapılan literatür taramasında bağlanma stili ve merhamet arasındaki çalışmaların sınırlı olduğu, çalışmaların çoğunlukla bağlanma stiline diğer psikolojik değişkenler açısından ele alındığı dikkat çekmektedir. Bireyin bağlanma tarzına yön veren bakıcılık davranışının bir anlamda yardım davranışı olduğu göz önüne alındığında merhamet kavramının bağlanma stili ile etkileşimini ortaya koyan çalışmaların önem taşıdığı söylenebilir. Bu etkileşimi ortaya koyan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara sınırlı sayıda rastlanmaktadır. Bu nedenle bu doğrultuda bir çalışmanın literatürde önemli boşluğu doldurmaya katkı sunacağı düşünülmektedir. Araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı ortalamasının merhamet üzerindeki yordama gücünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ve merhamet puanlarının doğum sırası ve algılanan ana-baba tutumu açısından bir farklılaşma gösterip göstermediğini incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır;

- Bağlanma stili ve akademik başarının üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyleri üzerindeki yordama gücü nedir?
- Üniversite öğrencilerinin doğum sırası açısından güvenli bağlanma ve merhamet puanları arasında bir farklılaşma var mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin algılanan anne baba tutumu açısından güvenli bağlanma ve merhamet puanları arasında bir farklılaşma var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Grubu

Çalışma örneklemini 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde Erzincan Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde okuyan ve tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 264 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaşları 18-31 arasında değişmekte ($\bar{X}=21,63$ $Ss=1.93$) ve bu öğrencilerin 145'i kız (% 54,9), 119'u erkektir (% 45,1). Fakülte dağılımına göre öğrencilerin 58'i (% 22) eğitim, 46'sı (% 17,4) hukuk; 34'ü (% 12,9) fen-edebiyat, 47'si (% 17,8) güzel sanatlar eğitimi, 40'ı (% 15,2) ilahiyat, ve 39'u (% 14,8) iktisadi idari bilimler fakültesinde öğrenim görmektedir.

2.2. Araştırma Modeli

Araştırma, üniversite öğrencilerinde akademik başarı ve bağlanma stillerinin öğrencilerin merhamet düzeyleri üzerindeki yordama gücünü belirlemeye yönelik ilişki modelde bir çalışmadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla üç farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme araçları; araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen, Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan İlişki Ölçekleri Anketi ve Merhamet Ölçeği (Akdeniz ve Deniz, 2016).

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen form, öğrencilerin yaş cinsiyet, fakülte, sınıf, akademik başarı ortalaması ve doğum sırası gibi sosyo-demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

2.3.2. Akademik Başarı Ortalaması

Üniversite öğrencilerinin akademik başarı ortalamaları kişisel bilgi formu aracılığıyla tespit edilmiştir.

2.3.3. İlişki ölçekleri anketi (iöa)

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen, Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yakın ilişkilerdeki dörtlü bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı) ölçmeyi amaçlayan dört alt ölçekten oluşmaktadır. İÖA'nın alt ölçeklerine ait iç tutarlılık katsayıları .27 ile .61 arasında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinde elde edilen bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar .54 ile .78 arasında değişmektedir. Ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde, birinci faktörün varyansın % 43'ünü, ikinci faktörün ise varyansın % 33'ünü açıkladığı görülmektedir. Birinci faktörde güvenli ve korkulu bağlanma stili, ikinci faktörde ise kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili yer almaktadır. Ölçeğin bu çalışmada yapılan güvenilirlik çalışmalarında ise İÖA'nın alt ölçeklerine ait Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .27 ile .50 arasında değişmiştir. İÖA'nın alt ölçeklerine ait madde toplam korelasyonları ise güvenli bağlanma alt ölçeği için .37 ile .61; korkulu bağlanma alt ölçeği için .44 ile .75; saplantılı bağlanma alt ölçeği için .46 ile .64; kayıtsız bağlanma alt ölçeği için ise .52 ile .62 arasında bulunmuştur. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ve ilişkilerini ne derece tanımladığını 4 basamaklı bir ölçek üzerinde değerlendirmektedirler. Bu çalışma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ölçeğin toplamı için .61 olarak belirlenmiştir.

2.3.4. Merhamet ölçeği (mö)

Pommier (2011) tarafından geliştirilen Merhamet Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması Akdeniz ve Deniz (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirme çalışması iki grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uyarlaması yapılan Merhamet Ölçeğinin çalışma gruplarında; İlk grup 439 (153 kız, 286 erkek, $x = 20.6$ yaş, $Ss = 1,82$), ikinci grup ise 510 (238 kız, 272 erkek, $x = 21,4$ yaş; $Ss = 3,29$) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Merhamet Ölçeği; Sevecenlik, Umursamazlık, Paylaşımların Bilincinde Olma, Bağlantısızlık, Bilinçli Farkındalık ve İlişki Kesme olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için "(5) Her Zaman", "(4) Sık Sık", "(3) Ara Sıra", "(2) Nadiren" ve "(1) Hiçbir Zaman" olarak beşli Likert ölçeği şeklindedir. Her bir maddenin puanları "5 ile 1" arasında değişmektedir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlara ait maddelerin faktör yükleri; sevecenlik alt boyutu için .61-.74, umursamazlık için .56-.69, paylaşımların bilincinde olma için .54-.83, bağlantısızlık için .51-.73, bilinçli farkındalık için .55- .72 ve ilişki kesme için .58-.68 arasında değişmektedir. Ölçeğin uyum indeksleri (CFI = .97; NNFI = .96; SRMR = .05 ve RMSEA = .06) olarak bulunmuştur. İç tutarlık güvenilirlik katsayıları alt boyutlar için .57 ile .77 arasında değişmektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ölçeğin toplamı için 0.83 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ölçeğin toplamı için .88 olarak belirlenmiştir.

2.4. İşlem

Araştırmaya 2015 - 2016 öğretim yılı bahar döneminde Erzincan üniversitesinin çeşitli fakültelerinde okuyan gönüllü öğrenciler katılmıştır. Uygulama öncesinde ilgili etik kuruldan gerekli izinler alınmıştır. Uygulamaya katılan öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra Kişisel Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Merhamet Ölçeğini 50 dakikalık tek seansta doldurmuşlardır. Uygulama neticesinde 285 öğrenci ilgili ölçek ve formları cevaplamıştır. Cevaplanan ölçek ve formların tek tek kontrol edilmesi neticesinde 14 öğrencinin ölçeklerin bir

kısmını cevapladığı diğer kısımlarını ise boş bıraktığı tespit edilmiştir. Ayrıca 7 öğrencinin de ölçeğin bütün maddelerine aynı seçeneği işaretlediği tespit edilmiştir. Araştırmanın güvenilirlik ve geçerliğini etkileyebileceği düşüncesiyle bu 21 öğrencinin formları uygulamaya dahil edilmemiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bu veriler SPSS 22 istatistik paket programına aktarılmış ve denencelere uygun istatistiksel teknikler aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, yüzde, frekans, korelasyon çoklu doğrusal regresyon analizi ve tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Sonuçlar $p < .01$ ve $.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

3. Bulgular

Yapılan analizler neticesinde çalışmanın değişkenlerine ait ortalama, standart sapma ve merhamet ile bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı ortalaması arasındaki korelasyon sonuçları tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Değişkenlerine Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri (N=264)

	1	2	3	4	5	6
1 Merhamet (Toplam)	1					
2 Güvenli Bağlanma	,47**	1				
3 Korkulu Bağlanma	-,43**	-,32**	1			
4 Saplantılı Bağlanma	,03	,08	,008	1		
5 Kayıtsız Bağlanma	-,02	-,001	,29**	-,07	1	
6 Akademik Başarı Ort.	,41**	,27**	-,22**	,07	-,17**	1
X	93,27	21,17	17,02	14,91	23,06	73,85
Ss	15,01	4,17	3,5	3,57	5,53	8,08

** $p < .01$ düzeyinde anlamlı

Tablo.1 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyi ile bağlanma stilleri arasındaki en yüksek ilişkinin güvenli bağlanma stili ile olduğu tespit edilmiştir ($r = .47$, $p < .01$). Üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyi ile bağlanma stilleri arasındaki en düşük ilişkinin kayıtsız bağlanma stili ile olduğu tespit edilmiştir ($r = -.02$, $p > .01$). Üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyi ile akademik başarı ortalamaları arasında pozitif yönde orta düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($r = .41$, $p < .01$). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile akademik başarı ortalamaları arasında en yüksek ilişkinin güvenli bağlanma stili ile olduğu gözlemlenmiştir ($r = .27$, $p < .01$). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile akademik başarı ortalamaları arasında en düşük ilişkinin ise saplantılı bağlanma stili ile olduğu bulgulanmıştır ($r = .07$, $p > .01$).

Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı ortalamalarının merhamet düzeyi üzerinde yordayıcı etkisini test etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz öncesi verilerin çoklu doğrusal regresyon analizi yapılabilme şartlarını (verilerin en az aralık ölçeğinde olması, değişkenler arasında doğrusal

ilişkinin olması, yordayıcı değişkenler arasında yüksek ilişki olmaması ve dağılımın normalliği karşılayıp karşılamadığına bakılmış ve analiz için gerekli şartların mevcut olduğu görülmüştür. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçları tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2: Merhametin Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları (N=264)

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	ikili r	Kısmi r
Sabit	47,37	9,84	-	4,81	,0001	-	-
Güvenli Bağlanma	1,06	,192	,29	5,52	,0001	,47	,32
Korkulu Bağlanma	-1,32	,234	-,31	-5,68	,0001	-,43	-,33
Saplantılı Bağlanma	,024	,207	,006	,114	,909	,03	,007
Kayıtsız Bağlanma	,322	,141	,119	2,28	,023	-,02	,14
Akademik Başarı Ortalaması	,518	,096	,279	5,38	,0001	,40	,32
R= .61		R ² =.38					
F= 32,03							

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı ortalaması gibi değişkenlerin, öğrencilerin merhamet düzeyini ne şekilde yordadığını tespit etmeye yönelik olarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarı düzeyi değişkenleri birlikte, merhamet düzeyi ile anlamlı bir ilişki ($R = .61$, $R^2 = .38$) göstermişlerdir ($(F_{(5-258)} = 32.03, p < .01)$). Söz konusu beş değişken, birlikte, merhamet puanlarındaki değişimin % 38'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, merhamet düzeyi üzerindeki görece önem sırası, korkulu bağlanma ($\beta = -.31$), güvenli bağlanma ($\beta = .29$), akademik başarı ortalaması ($\beta = .279$), kayıtsız bağlanma ($\beta = .119$) ve saplantılı bağlanma ($\beta = .006$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden sadece saplantılı bağlanma stili ($p > .01$) değişkeninin merhamet üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Diğer değişkenlerin ise merhamet üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Yordayıcı değişkenlerle merhamet arasındaki ilişkilere bakıldığında, güvenli bağlanma ile ($r = .47$) [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde ($r = .32$)], korkulu bağlanma ile ($r = -.43$) [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde ($r = -.33$)], akademik başarı ortalaması ile ($r = .40$) [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde ($r = .32$)], saplantılı bağlanma ile ($r = .03$) [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde ($r = .007$)] ve kayıtsız bağlanma ile ($r = -.02$) [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde ($r = .14$)] düzeyinde ilişki gözlenmektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre, merhameti yordayan regresyon denklemi şu şekildedir.

$$\text{Merhamet Puanı} = (1,06 \times \text{güvenli bağlanma puanı}) + (-1,32 \times \text{korkulu bağlanma puanı}) + (0,518 \times \text{akademik başarı ort.}) + (0,322 \times \text{kayıtsız bağlanma puanı}) + (0,024 \times \text{saplantılı bağlanma puanı}) + (47,373)$$

Araştırmada test edilmeye çalışılan bir diğer problem üniversite öğrencilerinin doğum sırası açısından güvenli bağlanma stili puanları ve merhamet puanlarının farklılaşp farklılaşmadığıdır. Bu doğrultudaki hipotezi test etmek için tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmış ve sonuçlar tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Doğum Sıralarına Göre Güvenli Bağlanma ve Merhamet Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü MANOVA Sonuçları (N=264)

Değişkenler	Doğum Sırası	n	\bar{X}	Ss	sd	F	p	Anlamlılık (Tukey)
Güvenli Bağlanma Stili	İlk Çocuk	60	21,47	3,99	3-260	2,776	.042	2 - 4
	Ortanca Çocuk	103	21,53	4,42				
	Son Çocuk	68	21,28	3,98				
	Tek Çocuk	33	19,24	3,73				
Merhamet Toplam Puan	İlk Çocuk	60	93,28	12,24	3-260	7,506	.001	1,2,3 - 4
	Ortanca Çocuk	103	96,74	13,7				
	Son Çocuk	68	92,99	15,62				
	Tek Çocuk	33	83	17,84				

Dört farklı doğum sırası açısından üniversite öğrencilerinin, güvenli bağlanma stili ve merhamet puanları üzerinde doğum sırasının birleşik olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek için tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (Tek yönlü MANOVA) yapılmıştır. Test öncesi, tek değişkenli normallik koşulu normallik testleri ve uç değerlerle, çok değişkenli normallik koşulu da mahalalanobis uzaklığı değerlerinin hesaplanmasıyla kontrol edilmiştir. Verilerin her iki şekilde de normal dağıldığı görülmüştür. Box testi, kovaryans matrisleri arasında anlamlı bir fark olduğu ($p=.02$, $p<.05$) görülmüştür. Levene testi ise güvenli bağlanma ($p=.658$, $p>.05$) ve merhamet ($p=.06$, $p>.05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Tek yönlü MANOVA sonucuna göre doğum sırası farklı olan öğrencilerin, güvenli bağlanma ve merhamet şeklindeki birleşik bağımlı değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$F_{(6-520)}=3,84$, $p<.05$, Pillai's Trace=.085, kısmi $\eta^2=.042$]. Değişkenler tek tek ele alındığında ise öğrencilerin doğum sırası açısından güvenli bağlanma stili puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır [$F_{(3-260)}=2,776$, $p<.05$]. Doğum sırası bakımından güvenli bağlanma stili puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda doğum sırası bakımından öğrencilerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının ilk çocuk için ($\bar{X}_1=21,47$), ortanca çocuk için ($\bar{X}_2=21,53$), son çocuk için ($\bar{X}_3=21,28$), ve tek çocuk için ($\bar{X}_4=19,24$), olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın ortanca çocuk ile tek çocuk arasında ortanca çocuk lehine olduğu bulgulanmıştır. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2=.031$) bu farkın küçük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005).

Üniversite öğrencilerinin doğum sırası açısından merhamet puanları arasında da anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır [$F_{(3-260)}=7,506$, $p<.05$]. Doğum sırası bakımından merhamet puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda doğum sırası bakımından öğrencilerin merhamet puan ortalamalarının ilk çocuk için ($\bar{X}_1=93,28$), ortanca çocuk için ($\bar{X}_2=96,74$), son çocuk için ($\bar{X}_3=92,99$), ve tek çocuk için ($\bar{X}_4=83$), olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın ortanca çocuk ile tek çocuk arasında ortanca çocuk lehine olduğu bulgulanmıştır. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2=.080$) bu farkın küçük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005).

Araştırmada ayrıca üniversite öğrencilerinin algılanan ana-baba tutumu açısından güvenli bağlanma stili puanları ve merhamet puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu doğrultudaki hipotezi test etmek için tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmış ve sonuçlar tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Ana-baba Tutumlarına Göre Güvenli Bağlanma ve Merhamet Puanları Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü MANOVA Sonuçları (N=264)

Değişkenler	Algılanan Ana-Baba Tutumu	n	\bar{X}	Ss	sd	F	p	Anlamlılık (Tukey)
Güvenli Bağlanma Stili	Aşırı Koruyucu	58	21,62	3,874	4-259	3,125	.016	2 - 1,4,5
	Aşırı Baskıcı-Otoriter	31	18,74	3,235				
	İhmal Eden	37	21,32	4,888				
	Aşırı Hoşgörülü	48	21,67	4,018				
	Demokratik	90	21,38	4,223				
Merhamet Toplam Puan	Aşırı Koruyucu	58	96,57	11,434	4-259	8,499	.001	2 - 1,4,5
	Aşırı Baskıcı-Otoriter	31	81,26	17,239				
	İhmal Eden	37	88,49	16,561				
	Aşırı Hoşgörülü	48	95,92	14,164				
	Demokratik	90	95,83	13,711				

Beş farklı algılanan ana-baba tutumu açısından üniversite öğrencilerinin, güvenli bağlanma stili ve merhamet puanları üzerinde algılanan ana-baba tutumunun birleşik olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek için tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (Tek yönlü MANOVA) yapılmıştır. Test öncesi, tek değişkenli normallik koşulu normallik testleri ve uç değerlerle, çok değişkenli normallik koşulu da mahalanoobis uzaklığı değerlerinin hesaplanmasıyla kontrol edilmiştir. Verilerin her iki şekilde de normal dağıldığı görülmüştür. Box testi, kovaryans matrisleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p=.136$, $p>.05$) görülmüştür. Levene testi ise güvenli bağlanma ($p=.128$, $p>.05$) ve merhamet ($p=.053$, $p>.05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Tek yönlü MANOVA sonucuna göre algılanan ana-baba tutumu farklı olan öğrencilerin, güvenli bağlanma ve merhamet şeklindeki birleşik bağımlı değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$F_{(8-516)}=4,573$, $p<.05$, Wilks' $\lambda=.872$, kısmi $\eta^2=.066$]. Değişkenler tek tek ele alındığında ise öğrencilerin algılanan ana-baba tutumu açısından güvenli bağlanma stili puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır [$F_{(4-259)}= 3,125$, $p<.05$]. Algılanan ana-baba tutumu bakımından güvenli bağlanma stili puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda algılanan ana-baba tutumu bakımından öğrencilerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının aşırı koruyucu ana-baba tutumu için ($\bar{X}_1=21,62$), aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu için ($\bar{X}_2=18,74$), ihmal eden ana-baba tutumu için ($\bar{X}_3=21,32$), aşırı hoşgörülü ana-baba tutumu için ($\bar{X}_4=21,67$), ve demokratik ana-baba tutumu için ($\bar{X}_5=21,38$) olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu ile aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü ve demokratik ana-baba tutumları arasında aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu aleyhine olduğu bulgulanmıştır. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2=.046$) bu farkın küçük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005).

Üniversite öğrencilerinin algılanan ana-baba tutumu açısından merhamet puanları arasında da anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır [$F_{(4-259)} = 8,499, p < .05$]. Algılanan ana-baba tutumu bakımından merhamet puanları arasında anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda algılanan ana-baba tutumu bakımından öğrencilerin merhamet puan ortalamalarının aşırı koruyucu ana-baba tutumu için ($\bar{X}_1=96,57$), aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu için ($\bar{X}_2=81,26$), ihmal eden ana-baba tutumu için ($\bar{X}_3=88,49$), aşırı hoşgörülü ana-baba tutumu için ($\bar{X}_4=95,92$), ve demokratik ana-baba tutumu için ($\bar{X}_5=95,83$) olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu ile aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü ve demokratik ana-baba tutumları arasında aşırı baskıcı-otoriter ana-baba tutumu aleyhine olduğu bulgulanmıştır. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2=.116$) bu farkın orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğunu göstermektedir (Green ve Neil, 2005).

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordama gücünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ve merhamet puanlarının doğum sırası ve algılanan ana-baba tutumu açısından bir farklılaşma gösterip göstermediğini incelemektedir. Çalışmadan elde edilen ilk bulguya göre, güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri ile akademik başarı ortalaması değişkenlerinin, birlikte, merhametin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgunun olası nedeni bireyin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması nedeniyle bireyin gerek kendini gerekse de başkalarını olumlu algılaması ve bu sayede hem kendine hem de başkalarına merhamet etme yeteneği geliştirmesi olabilir. Ayrıca ihtiyaçların karşılanmasının bireyde güvenli bağlanma, akademik başarı, sosyal uyum, olumlu duygular, empati ve de merhamet gibi olumlu bir takım psikolojik özellikleri tetikleyebileceği düşünülebilir. Nitekim gerek fizyolojik gerekse de psikolojik ihtiyaçların zamanında ve uygun bir şekilde karşılanmasıyla ortaya çıkan güvenli bağlanma modelinin olumlu psikolojik özelliklere yol açarken olumsuz psikolojik özelliklerden bireyi koruduğu yönünde araştırma sonuçları bulunmaktadır.

İlk olarak Hazan ve Shaver (1987) güvenli bağlanmanın bir bakıma bireyi kendine ve de diğerlerine merhamet etmesi konusunda istekli hale getirdiğini bulgulanmıştır. Feeney ve Hohaus (2001) ise kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerin bir başkasına merhamet etme konusunda daha az istekli olma yönünde bir sonuç bulmuşlardır. Bir başka çalışmada Collins ve Feeney (2000) başkalarına yardım etme yeteneğinin bir güven kaynağı oluşturduğu gibi bağlanma şekli güvenli olan bireylerin de başkalarına yardım etme yeteneğine sahip olduğunu ifade etmektedirler. Güngör (2000) tarafından yapılan çalışmada, güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip ergenlere nazaran, benlik değerlendirmeleri, psikolojik belirtiler, problem davranışlar ve akademik başarı bakımından daha avantajlı bir konumda olduklarını tespit etmiştir. DiTommaso ve diğ. (2003) ve Deniz ve diğ. (2005), güvenli bağlanma puanları yüksek olan kişilerin sosyal beceri puanlarının da anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Bir başka çalışmada Gezer (2001) ergenlerin bağlanma stilleri ve aile yapıları arasındaki ilişkiyi incelemiş, düşük uyuma sahip ailelerde yetişen ergenlerin, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma örüntüsü gösterdiğini, yüksek uyuma sahip aile içerisinde yetişen ergenlerde ise güvenli bağlanma örüntüsü geliştiğini bulgulanmıştır. Güvenli bağlanmanın uyum davranışı ile pozitif ilişki gösterdiği (Collins ve Read, 1990; Rice ve Mirzadeh, 2000) ; olumlu duygular ile ilişkili olduğu güvensiz bağlanmanın ise olumsuz duygular ile ilişkili olduğu (Hazan ve Shaver, 1987; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer ve Orbach, 1995) yönünde bulgulara rastlanmaktadır. Wei, Shaffer, Young, ve Zakalik (2005) güvensiz bağlanan üniversite öğrencilerinde depresyon, yalnızlık ve utanç duyguları gözlenmiştir.

Hamarta, Deniz, ve Saltalı (2009) ergenlikte güvenli bağlanmanın duygusal zeka yeteneklerini (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkabilme ve genel ruh durumu) anlamlı düzeyde yordadığını bulmuşlardır. Ebeveyne karşı geliştirilen güvenli bağlanma; benlik saygısı, yaşam kalitesi, affektif durum, psikolojik iyilik hali, kimlik ve okula karşı geliştirilen uyumla ilişkili bulunmuştur (Allen ve diğ. , 1998). Güvenli bağlanma geliştirmiş olan çocuk ve ergenler, kolayca ilişki kurabilirler, ilişkilerinde daha az agresyon gösterirler ve stresle daha iyi başa çıkabilirler (Sroufe, 2005). Hamarta, Deniz, ve Saltalı (2009) tarafından yapılan çalışmada ergenlikte duygusal zeka yeteneklerinin (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkabilme ve genel ruh durumu) güvenli bağlanma tarafından anlamlı düzeyde yordandığını bulgulamışlardır. Bu çalışmada elde edilen güvenli bağlanma ve akademik başarının merhameti pozitif yönde korkulu bağlanmanın ise merhameti negatif yönde anlamlı bir şekilde yordaması bu doğrultuda yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen ikinci bulguda ise doğum sırası açısından ortanca çocuk olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma sitili puanlarının doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Doğum sırası ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olan öğrencilerin merhamet puanlarının ise doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Doğum sırasın açısından 'tek çocuk'ların güvenli bağlanma ve merhamet puanlarının düşük olmasının olası bir nedeni bu çocukların yetiştiği aile atmosferi olabilir. Adler, aynı aile içerisindeki çocukların, aynı çevre içerisine doğmadıklarını, ikinci doğan çocuğun ilk çocuktan farklı bir psikolojik çevreye geldiğini belirterek psikolojik doğum sırasının önemine vurgu yapmaktadır. (Kiracofe ve Kiracofe, 1990; Shulman ve Mosak, 1977). Psikolojik doğum sırası, bireyin aile içinde kendisini algılayışı ve kendisini buna göre konumlandırmasıdır. Yapılan araştırmalar bireyin psikolojik doğum sırası ile aile ilişkileri arasında önemli ilişki olduğunu göstermektedir (Campbell ve diğ. , 1991; Salmon, 2003). Bireyin kişilik gelişiminde ve çeşitli psikolojik özelliklerin belirlenmesinde ve sergilenmesinde önemli olan psikolojik doğum sırası akademik başarı, mükemmeliyetçilik, mesleki ilgilerin belirginleşmesi gibi özelliklerde de etkilidir (Ashby ve diğ. , 2003; White ve diğ. , 1997).

Tek çocuklar aile içerisinde şımartılmış dikkatin merkezinde olan, ebeveynlerin kaygısı nedeniyle kendine güvensiz yetiştirilen çocuklardır (Stewart, 2004; Sullivan ve Schwebel, 1996). Ailede ilgi ve dikkatin yöneldiği tek birey olan bu çocuklar, sürekli olarak ebeveyn endişesiyle karşı karşıyadırlar. Ebeveynler çocuklarının kötü ve olumsuz yaşantılar geçirebilecekleri konusunda yoğun bir kaygı yaşarlar. Bu nedenle çocuklarının özerk davranmalarına müsaade etmezler ve aşırı kontrolcü davranışlar sergilerler. Anne babanın aşırı koruyucu tutumu ile özerklik duyguları gelişmeyen ve kendine güvensiz olan bu çocukların güvenli bağlanma ve kendine ve ötekine merhamet etme açısından da yetersiz olabileceği çıkarılabilir. Nitekim yukarıda bahsedilen araştırma bulguları bu sonuç ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın son bulgusunda ise algılanan ana-baba tutumları açısından algılanan ana-baba tutumu aşırı baskıcı-otoriter olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma sitili ve merhamet puanlarının diğer ana-baba tutumlarına sahip üniversite öğrencilerinden anlamlı derecede daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu sonucun olası sebebi baskıcı ve otoriter anne babanın çocuk için olumsuz özellikler taşıması ve bağlanma sitilinin bu durumdan olumsuz etkilenmesi olabilir. Otoriter anne baba tutumunda anne babalarda çocukların gelişimsel özellikleri, kişilik yapıları ve çocuğun arzu ve isteklerini dikkate almaksızın çocukların kendilerine koşulsuz itaat etmelerini isteme yönünde bir eğilim vardır. Hatta çocuklar kendilerine itaat etmediklerinde katı bir şekilde cezaya başvururlar. (Sezer ve Oğuz, 2010). Otoriter tutuma sahip anne babaların çocuklarının bağımsız bir kişilik geliştirmede problemler yaşadığı, saldırganlık düzeylerinin yüksek, benlik saygılarının ise düşük olduğu görülmüştür (Sezer, 2010). Otoriter anne-babalarda çocukların sosyal yeteneklerinin gelişimi de olumsuz etkilenmektedir (Warash ve Markstrom, 2001). Çocuk otoriter tutum ile yetiştirildiğinde ise, çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, Çizoid ve paranoid kişilik yapılarına rastlanma

oranı artmaktadır. Çocuk koruyucu/istekçi tutum ile yetiştirildiğinde, çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, Gizoid ve paranoid kişilik yapılarına rastlanma oranı artmaktadır (Gönen, 2014). Bu bulgulardan hareketle otoriter ve baskıcı anne baba tutumlarından bireyin bağlanma ve merhamet boyutunun da olumsuz etkilenebileceği söylenebilir. Bireyin bağlanma davranışı, ebeveynlerin çocuğun gereksinimlerini karşılayıp karşılamamasına göre şekillenmektedir (Collins ve Read, 1990; Rees, 2011). Bu nedenle çocuğun gelişim süreci içerisinde fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir anne-babaya sahip olması onun güvenli bağlanma stili geliştirmesine yol açmaktadır. Böylece çocukların hem fiziksel hem bilişsel hem de kişilik gelişimi bakımından gelişimleri hızlı ve olumlu bir yönde ilerlemektedir (Akbağ, 2007).

Anne baba tutumlarının bağlanma stilleri ile karşılaştırılmasına yönelik bir çalışmada Erözkan (2011), demokratik tutum sergileyen anne babaların çocuklarının güvenli bağlanma tarzı geliştirdiğini, otoriter tutum sergileyen anne babaların çocuklarının ise korkulu bağlanma tarzı geliştirdiklerini bulgulamıştır. Aile içerisinde, bir birey olarak kabul gören, sevgi ve hoşgörü içerisinde yetişen bireylerin daha güvenli; daha baskıcı, sürekli cezaya maruz kalan ve birey olarak özerkliği kısıtlanan ortam içerisinde yetişen bireylerin ise daha korkulu bir bağlanma stili geliştirebilecekleri söylenebilir. Demokratik anne baba tutumunun olduğu ortamda bireyler, sorumluluk alma, karar verme, yetki kullanımı ve özerk davranma gibi konularda desteklendiği gibi makul düzeyde bir otorite, yol gösterme ve kurallar konusunda bilinçlendirmelere de yer verilir. Böyle bir aile ortamında saygı, sevgi, takdir ve kabul ön plandadır (İnanç ve diğ. , 2012). Bu doğrultudaki araştırma bulguları çalışmadan elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; güvenli ve korkulu, bağlanma stilleri ile akademik başarı ortalaması değişkenlerinin, birlikte, merhametin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($R^2=.38$). Ayrıca doğum sırası açısından ortanca çocuk olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili puanlarının doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Doğum sırası ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olan öğrencilerin merhamet puanlarının ise doğum sırası tek çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın son bulgusunda ise algılanan ana-baba tutumları açısından algılanan ana-baba tutumu aşırı baskıcı-otoriter olan üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ve merhamet puanlarının diğer ana-baba tutumlarına sahip üniversite öğrencilerinden anlamlı derecede daha düşük olduğu saptanmıştır. Güvenli bağlanma ve akademik başarının merhameti pozitif yönde, korkulu bağlanmanın merhameti negatif yönde yordamasından hareketle bireylerin daha sağlıklı bir bağlanma örüntüsü geliştirebilmeleri için anne-baba ve anne-baba adaylarına çocuk bakımı konusunda seminerlerin verilebilir. Böylelikle bakıcılık davranışı daha sağlıklı bir yapıya oturtulabilir. Doğum sırası açısından tek çocuğa sahip ailelere çocukların bu yapıdan olumsuz etkilenmemeleri adına anne-babayı bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir. Ayrıca tek çocuk yapmanın dezavantajlı yanları konusunda anne-baba adayları bilinçlendirilebilir. Anne-baba tutumları ve bu tutumların genel özellikleri ve olumlu anne-baba tutumları konusunda yine ilgililere bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Özellikle olumsuz anne-baba tutumlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik ailelere seminer çalışmaları yapılabilir. Araştırmacılara öneriler bağlamında bu araştırmanın sınırlı bir örneklem üzerinde yapılmış olmasından hareketle daha geniş bir örneklem ve farklı değişkenler ekseninde merhamet ve bağlanma örüntüsü ele alınabilir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American psychologist*, 44(4), 709.
- Akbağ, M. ve Çelik, H. (2007). "Ebeveyn Kabul-Red Algısı ve Bağlanma Tarzlarının Kişilik Özellikleri ve Kişilerarası Duyarlılık Düzeyi Üzerindeki Etkisi". IX. Ulusal PDR Kongresi, Çeşme, İzmir.
- Akbağ, M., ve İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Studies*, 1(3), 145-166.
- Akdeniz, S., ve Deniz, M. E. (2016). Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 50-61.
- Allen, J. P., Moore, C., Kuperminc, G., ve Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child development*, 69(5), 1406-1419.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ashby, J. S., LoCicero, K. A., ve Kenny, M. C. (2003). The relationship of multidimensional perfectionism to psychological birth order. *Journal of Individual Psychology*, 59(1).
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Batson, C. D., ve Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological inquiry*, 2(2), 107-122.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *The International journal of psychoanalysis*, 39, 350.
- . (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression (Vol. 3)*: New York: Basic Books.
- . (2008). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*: Basic books.
- Campbell, L., White, J., ve Stewart, A. (1991). The relationship of psychological birth order to actual birth order. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*.
- Collins, N. L., ve Feeney, B. C. (2000). A safe haven: an attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 78(6), 1053.
- Collins, N. L., ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*, 58(4), 644.
- Cosley, B. J., McCoy, S. K., Saslow, L. R., ve Epel, E. S. (2010). Is compassion for others stress buffering? Consequences of compassion and social support for physiological reactivity to stress. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46(5), 816-823.
- Deniz, M., Hamarta, E., ve Ari, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(1), 19-32.

- Deniz, M., Kesici, Ş., ve Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 36(9), 1151-1160.
- DiTommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L., ve Burgess, M. (2003). Attachment styles, social skills and loneliness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 35(2), 303-312.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 60-74.
- Feeney, J. A., ve Hohaus, L. (2001). Attachment and spousal caregiving. *Personal Relationships*, 8(1), 21-39.
- Gezer, Z. Ü. (2001). *The relationship between attachment styles of adolescents and their family environments*. (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gilbert, P. (2009). The compassionate mind: A new approach to facing the challenges of life. *London: Constable Robinson*.
- Gilbert, P., ve Irons, C. (2005). Focused therapies and compassionate mind training for shame and self-attacking. *Compassion: Conceptualisations, research and use in psychotherapy*, 263-325.
- Goetz, J. L., Keltner, D., ve Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: an evolutionary analysis and empirical review. *Psychological bulletin*, 136(3), 351.
- Gönen, G. (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Griffin, D. W., ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology*, 67(3), 430.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma Stilleri ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü*. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hamarta, E., Deniz, M. E., ve Saltalı, D. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 195-229.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M., ve Atıcı, M. K. (2012). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi*: Pegem Akademi.
- Kiracofe, N. M., ve Kiracofe, H. N. (1990). Child-perceived parental favoritism and birth order. *Individual Psychology*, 46(1), 74.
- Kobak, R. R., ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, 135-146.
- Mikulincer, M., ve Orbach, I. (1995). Attachment styles and repressive defensiveness: the accessibility and architecture of affective memories. *Journal of personality and social psychology*, 68(5), 917.
- Neff, K. (2003). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and identity*, 2(2), 85-101.

- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and identity*, 2(3), 223-250.
- Pommier, E. A. (2011). The compassion scale. Dissertation Abstracts International Section A. *Humanities and Social Sciences*, 72, 1174.
- Rees, C. (2011). Children's Attachment. *Pediatrics and Child Health*, 22(5), 186-192.
- Rice, K. G., ve Mirzadeh, S. A. (2000). Perfectionism, attachment, and adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 47(2), 238.
- Salmon, C. (2003). Birth order and relationships. *Human Nature*, 14(1), 73-88.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi (ss. 1-19). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1).
- Sezer, Ö., ve Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana-Baba Tutumları ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Sheldon, K. M., ve Cooper, M. L. (2008). Goal Striving Within Agentic and Communal Roles: Separate but Functionally Similar Pathways to Enhanced Well-Being. *J Pers*, 76(3), 415-448.
- Shiota, M. N., Keltner, D., ve John, O. P. (2006). Positive emotion dispositions differentially associated with Big Five personality and attachment style. *The Journal of Positive Psychology*, 1(2), 61-71.
- Shulman, B. H., ve Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114.
- Sprecher, S., ve Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 629-651.
- Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment & human development*, 7(4), 349-367.
- Stewart, A. E. (2004). Can knowledge of client birth order bias clinical judgment? *Journal of Counseling & Development*, 82(2), 167-176.
- Sullivan, B. F., ve Schwebel, A. I. (1996). Birth-order position, gender, and irrational relationship beliefs. *Individual Psychology*, 52(1), 54.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Warash, B. G., ve Markstrom, C. A. (2001). Parental Perception of Parenting Styles in Relation to Academic Self-Esteem of Preschoolers. *Education*, 121(3).
- Wei, M., Shaffer, P. A., Young, S. K., ve Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, shame, depression, and loneliness: The mediation role of basic psychological needs satisfaction. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 591.
- White, J., Campbell, L., Stewart, A. E., Davies, M., ve Pilkington, L. R. (1997). The relationship of psychological birth order to career interests. *Individual Psychology*, 53(1), 89.
- Williams, C. R. (2008). Compassion, suffering and the self: A moral psychology of social justice. *Current Sociology*, 56(1), 5-24.

Extended Summary

Purpose

When the caring behaviour, which guides the individual's attachment style, is considered as the helping behaviour in a way, it can be claimed that the studies that demonstrate the interaction of the concept of compassion with the attachment style are significant. There are restricted numbers of domestic and foreign studies that demonstrate this interaction. Therefore, it is believed that this sort of study will contribute to fill an important gap in the literature. The basic aim of the research is to examine the attachment strengths of university students (safe, fearful, obsessive, and indifferent) and the average achievement of academic achievement on compassion. In addition, the study also examines whether university students demonstrate differences in terms of secure attachment style and compassion scores in terms of birth order and perceived parental attitudes. According to this purpose, the following research questions were asked;

- What is the strength of attachment style and academic achievement on the compassion levels of university students?
- Is there a difference between secure attachment and compassion scores in terms of the birth order of university students?
- Is there a difference between secure attachment and compassion scores in terms of perceived parental attitudes of university students?

Method

The sampling of the study consisted of 264 participants who were the students chosen with the stratified sampling method in various faculties of the Erzincan University in the spring term of 2015-2016 academic years. The ages of the students constituting the sample group differed from 18 to 31 ($\bar{X}=21,63$ $Ss= 1.93$) and 145 (% 54,9) of those were female and 119 (% 45,1) were male.

The research is a study to determine the interpretation power of the academic achievement and attachment styles of university students on the level of compassion in the relational model. Three various measurement tools were used to collect the research data. These measurement tools were the Personal Knowledge Form developed by the researcher, the Relationship Scale Questionnaire and Compassion Questionnaire developed by Griffin and Bartholomew (1994), translated into Turkish by Sümer and Güngör (1999) (Akdeniz and Deniz, 2016). In data analysis process, the statistical techniques such as the percentage, frequency, correlation, multiple linear regression analysis and one way multivariate analysis of variance (MANOVA). The results were tested in the meaningful level of $p<.01$ and $.05$.

Results

According to the first finding gathered from the research, it was determined that the variables of the safe, fearful, obsessive, indifferent attachment styles and academic achievement average were the total meaningful predictors of the compassion. In the second finding gathered from the research, it was observed that the secure attachment style scores of the university students, who were the middle children in terms of the birth order, were incredibly higher compared with those who were the only children. The compassion scores of the children who were the first, middle, and last ones in terms of the birth order were determined to be significantly higher than those who were the only children. In the last finding of the research, the secure attachment styles and compassion scores of the university students, whose parents' perceived parental

attitudes were overpowering-authoritarian, were determined to be lower than those whose parents had other types of the parental attitudes.

Discussion

It can be claimed that whether a person has a positive characteristic such as compassion behaviour or not can be influenced by the development level and the way of relationship established with his / her parents. In this context, it can be thought that the attachment reactions established by the individual with those who look after him/her is significant. On the other hand, meeting both the physiological and psychological needs of the individual's by the caretakers, in a way, may be affected by the compassion responses of the caretakers. The purpose of caring behaviours is to help the suffering of the person being looked after. It can be said that this goal, in a sense, overlaps with the compassion. A possible reason of the low secure attachment and compassion scores of the students who were only child might be the atmosphere where those children were grown. Adler stressed on the significance of the birth order claiming that the children born in the same families are not born in the same environment; the second child is born in a psychological environment different from the first one (Kiracofe and Kiracofe, 1990; Shulman and Mosak, 1977). It is observed that the authoritarian attitude prevents the development of independent personality among children, especially increase the level of aggression among boys, and decrease the self-esteem level (Sezer, 2010). The development of children's social skills is also negatively affected in authoritarian parents (Warash and Markstrom, 2001). When the child is grown in an authoritarian attitude, the rates of avoidant, dependent, passive-aggressive, obsessive-compulsive, antisocial, narcissistic, histrionic, schizoid, and paranoid personality structure also increase. As the child is grown with protector / wisher attitude, the rates of the passive aggressive, obsessive-compulsive, antisocial, narcissistic, histrionic, schizoid, and paranoid personality structures also increase. (Gönen, 2014). Considering these findings, it can be claimed that the attachment and compassion dimension of the individual can be negatively affected by the authoritarian and repressive parental attitudes.

Conclusion

Considering that the secure attachment and the compassion of academic achievement are predicted positively, the compassion of fearful attachment negatively, seminars related to the child-care can be conducted for the parents or parents candidates in order for individuals to develop a more healthy attachment patterns. Thus, caring behaviour can be settled in a healthier structure. Parental consciousness-raising activities can be carried out for the parents who have a single child in terms of the birth order for children not being adversely affected by this structure. In addition, parents' candidates can be informed to be aware of the disadvantages of having single child. Those who are concerned can also be informed related to the parental attitudes and general characteristics of these attitudes and positive parental attitudes. Particularly, some seminars can be carried out related to the effects of negative parental attitudes on children. Within the scope of the recommendations to the researchers, considering the restricted number of the sampling included in this research, the compassion and attachment pattern can be dealt within the context of a wider sampling and different variables.